

LANDSUDSTILLINGEN I ÅRHUS 1909 - Franz Sedivys originaltegnning af det store udstillingsareal, der dækkede 50 tønder land – som en af datidens store bondegårde. 1: Hovedrestauration. 2: Dalgas Avenue. 3: Skiftende udstillinger. 4: Musikpavillon. 5: Ferslews pavillon. 6: Kunst. 7: Bureau.

8: Cykler og biler. 9: Camera obscura. (Det mærkelige rum). 10: Aktieselskabet C. Olesens pavillon. 11: Post og telegraf. 12: Tuborg triumfbue. 13: Hovedindgang. 14: Pressen. 15: Galle og Jessens pavillon. 16: Kæmpehøj. 17: Basar. 18: Mast til trådløs telegraf. 19: Bygningsmaterialer.

20: Carlsberg søjlen. 21: Politikens pavillon. (Skal snart opføres i forbindelse med Plakatmuseet i Den Gamle By). 22: Biografteater. 23: Industrihallen. 24: Skovbrug, jagt og hedebrug. 25: Maskinhallen. 26: Historisk udstilling (Borgmestergården, der siden blev grundlaget for Den Gamle By).

27: De samvirkende haveseelskaber. 28: Havebrug. 29: Landbrugsredskaber. 30: Dansestrade. 31: Teater. 32: Restauration. 33: Vandkarrusel. 34: Luftkarrusel. 35: Mejeri. 36: Stationsbyen. 37: Fiskeri. 38: Panorama. 39: Abessinerlejr. 40: Dampkarrusel. 41: Skibsbyggeri. 42: Fregatten "Jylland".

Den virtuelle by

JUBILÆUM
AF JENS KAISER

Genskab Landsudstillingen i 1909 på computer, så folk 100 år efter også kan besøge den, foreslår historikeren Søren Bitsch Christensen fra Dansk Center for Byhistorie, der har hovedsæde i Århus.

■ Det diskuteres i Århus, hvordan Landsudstillingen i 1909 skal markeres. I et lokale over Helsingør Teater i Den Gamle By sidder en mand med et bud. Det er Søren Bitsch Christensen, der er leder af Dansk Center for Byhistorie.

På torsdag åbnes centrets nye portal Den Digitale Byport, og her er slagnummeret Den Virtuelle Købstad – en dansk gennemsnitsby anno 1830, som interesserede kan bevæge sig rundt i på computeren.

Søren Bitsch Christensen synes, at Århus i 2009 bør markere jubilæet med en virtuel udgave af Landsudstillingen 1909. Mange århusianere har hørt om den, men det er meget, meget få, der

har besøgt den, og de, der stadig lever, må have gjort det siddende i en barnevogn.

Nu kom der ikke så mange den sommer, fordi vejret i 1909 var enestående dårligt. Byen havde ellers fortjent bedre, for der var virkelig gjort meget ud af arrangementet, og det vil kunne opleves på en sådan virtuel udgave, mener Søren Bitsch Christensen.

»Jeg har tidligere præsenteret ideen for borgmester Nicolai Wammen, og han var positiv, men lod ideen gå videre,« fortæller Søren Bitsch Christensen.

Billig computer-by

Kommunen har ikke mange penge at markere jubilæet for, men Søren

Bitsch Christensen vurderer, at landsudstillingen kan genskabelses på computeren for omkring en million kroner. Årsagen er, at der foreligger et omfattende billedmateriale, og der er formentlig også tegninger af de enkelte bygninger, som kan anvendes i forbindelse med en virtuel udgave.

Det er ganske mange bygninger og scenerier, der skal genskabes. Der var alt fra palæer, portaler og

pavilloner til en afrikansk landsby, den ideelle stationsby, og ved kajen var fregatten "Jylland" ankreret op, så besøgende også kunne opleve den danske marine.

Udstillingen viste det fremmeste,

som landet kunne præstere indenfor industri, håndværk, landbrug, skibsbygning, maskiner, cykler og biler. Det var en kolossalt område, der var taget i brug.

Næsten fra Jægergårdsgade langs kysten til Tangkrogen, og en stor del af arealerne ved Marselis Boulevard var også inddraget i udstillingsområdet.

»Landsudstillingen var både et monument over det, som Århus havde præsteret, og hvor langt byen var kommet, og samtidig var det et springbræt til en fremtid, som bragte byen endnu mere, end den havde opnået indtil da,« siger Søren Bitsch Christensen. »Det virker, som om Landsudstillingen satte en standard.«

Ud med grimme stationsbyer

Han forestiller sig, at man bevæger sig rundt på udstillingsområdet og får information om de enkelte bygninger.

Tag stationsbyen, som også var en del af udstillingen

»Man kan spørge, hvorfor der var en stationsby på landsudstillingen,« siger Søren Bitsch Christensen.

»De var opstået i de 20 foregående år, men de var ifølge den herskende mening grimme, og derfor var der ønske om at vise, hvordan en smuk stationsby skulle se ud.«

Hvad blev der afhusene?

Vi kunne også fortælle, hvor de bygninger, der blev vist på landsudstillingen er i dag. Borgmestergården er i Den Gamle By, og der står en bygning på Steen Billes Torv, som er fra landsudstillingen.

»Hvis der ikke havde været en landsudstilling, havde Århus nok alligevel udviklet sig,« mener Søren Bitsch

PROMENADE – Billederne her over fra Landsudstillingen 1909 er hentet i bogen "Århus promenade 1909-1959". Måske venter en virtuel promenadetur?

Christensen, der samtidig tror, at udstillingen satte en kvalitetsstandard, og det er baggrunden for en række af de

bygninger, der fulgte efter landsudstillingen.

Selv om Søren Bitsch Christensen arbejder med base i Århus, så er det ikke primært den lokale historie, han forsker i. Dansk Center for Byhistorie, der er oprettet i 2001 af Den Gamle By og Institut for Historie og Områdestudier ved Aarhus Universitet, formidler danske byers historie.

Han underviser i byhistorie og har stået bag en række bøger om emnet. På torsdag lancerer instituttet en hjemmeside, hvor interesserede kan bevæge sig rundt i gennemsnitlig dansk by anno 1830, ligesom der er en række andre hjemmesider med information også om Århus.

jens.kaiser@jp.dk

LÆS DESUDEN
INDBLIK SIDE 10

SALLING

DAGENS TILBUD

KIDS-UP FRA I MORGEN KL. 9.30 TIL BØRN

KIDS WEAR

FRANSA LEGO EXIT

MINIKIDS

Børnetøj til fantastiske priser, str. 2-8 år

Normalpris op til 349,- NU KUN

99,- 69,- 49,-

Stuen.

SALLING

TILBUDSØEN FRA I MORGEN KL. 9.30 TIL HAM

eterna VÅRBESEFT BRUBAKER

Udvalgte skjorter

Normalpris op til 599,- EKSTRA NEDSAT NU KUN

99,95

Sokker

Normalpris pr. par 29,95 10 PAR NU KUN

100,-

Halstørklæder

Normalpris op til 199,- NU KUN 49,95

www.salling.dk

Århus 86 12 18 00 Aalborg 98 16 00 00

Stuen.

Få ældre i Århus får psykoosemedicin

I Århus Amt er forbruget af psykoosemedicin blandt ældre markant lavere end i resten af landet. Her har man nemlig gjort en særlig indsats for at nedbringe forbruget. Det skal fremover danne standard, mener en arbejdsgruppe under Sundhedsstyrelsen.

ÆLDREPLEJE AF CHARLOTTE FRANDSEN

■ Mange ældre overdoseres med antipsykotisk medicin. Problemet gælder især plejehjemsbeboere. Men der er store amtslige forskelle i forbruget.

I Århus Amt har man et betydelig lavere forbrug af antipsykotiske midler end resten af Danmark.

Det fremgår af en rapport, som en arbejdsgruppe under Sundhedsstyrelsen har offentliggjort.

De store regionale forskel-

le dækker ikke over forskelle i befolkningens alder, men snarere i måden at ordinere medicinen på.

Århus – modellen

I Århus har man gennem flere år gjort en særlig indsats for at nedbringe forbruget af antipsykotisk medicin blandt ældre.

Allerede i 1987 oprettede man en specialafdeling for psykisk syge ældre. Afdelingen skal i samarbejde med de praktiserende læger behandle patienterne i deres eget hjem.

Herved undgår man indlæggelser, der stresser de ældre.

Også i et eventuelt behandlingsforløb har man i Århus fokus på risikoen for overmedicinering, og man observerer nøje de ældre for bivirkninger.

Derudover forsøger specialafdelingen i samarbejde med patientens egen læge løbende at reducere eller helt at ophøre med at give medicinen, hvis den ikke længere er nødvendig.

Målrettet indsats vikar

Det har vist sig, at alle disse tiltag har en effekt. I Århus får 18 procent af personer over 65 ordineret antipsykotisk medicin, mens landsgennemsnittet er på 28 procent.

Arbejdsgruppen under Sundhedsstyrelsen vurderer,

at der er et overforbrug af antipsykotiske lægemidler blandt ældre over 65 i alle andre amter end i Århus.

Arbejdsgruppen konkluderer, at det er muligt at nedbringe forbruget ved at have særlig fokus på området, som man har haft det i Århus gennem næsten 20 år.

Størst forbrug

Sundhedsstyrelsen rapport kortlægger forbruget af antipsykotisk medicin.

Tallene viser, at antallet af ældre på 65 eller derover, der er i behandling, er faldet. Derimod er forbruget af antipsykotisk medicin steget. Det tyder på, at enten er den enkelte patient i behandling i længere tid, eller også bliver den enkelte patient behandlet med større doser.

Tallene viser også, at der er store forskelle i forbruget af-

hængigt af, om de ældre bor på plejehjem eller bor hjemme.

Blandt de hjemmeboende er 50 ud af 1000 i behandling, mens det er 283 ud af 1000, når det drejer sig om plejehjemsbeboere.

Kritisk konklusion

Sundhedsstyrelsen arbejdsgruppe konkluderer, at for mange ældre, især plejehjemsbeboere, sættes i behandling, at der anvendes for store doser, og at medicinen gives i for lang tid.

Det er uheldigt og farligt af flere grunde. Dels er der risiko for alvorlige bivirkninger som død og hjernebledninger.

Dels lider mange ældre i virkeligheden af andre sygdomme end psykoser, for eksempel depression.

Rapporten fra Sundheds-

styrelsens arbejdsgruppe anbefaler, at behandlingen med psykoosemedicin gøres mere rationel.

Det kan gøres ved, at hvert amt, snart region, udarbejder retningslinier, som man har gjort i Århus og samtidig vælger at prioritere området højt.

Problem løst i USA

Også i USA har man fokus på problemet. I 1987 beskrev man i detaljer en række retigheder for plejehjemsbeboere.

Og det virker efter hensigten.

Der bliver brugt betydelig mindre antipsykotisk medicin i dag end i 1987 på plejehjem i USA.

jens.kaiser@jp.dk